

150 de ani de la nașterea lui George Coșbuc

Proiect editorial apărut sub egida
Consiliului Județean Bistrița-Năsăud
(Președinte: Emil Radu Moldovan)
prin
Biblioteca Județeană „George Coșbuc”
Bistrița-Năsăud
(Director: Ioan Pinteia)

Colecția
Școala ardeleană de critică și istorie literară

Copyright © Irina Petraș, Laura Poantă, 2016
© Editura Școala Ardeleană pentru prezenta ediție

Redactor: Irina Petraș
Coperta: Laura Poantă

© Editura ȘCOALA ARDELEANĂ
Cluj-Napoca, str. Mecanicilor nr. 48
Redacția: tel 0364-117.252; 0728.084.801
e-mail: office@scoalaardeleanacluj.ro,
redactie@scoalaardeleanacluj.ro
Difuzare: tel/fax 0364-117 246; 0728.084.803
e-mail: difuzare@scoalaardeleanacluj.ro,
esadifuzare@gmail.com
www.scoalaardeleanacluj.ro

Descrierea CIP este disponibilă la Biblioteca Națională a României
ISBN 978-606-797-032-6

Editor: Vasile George Dâncu

Petru Poantă

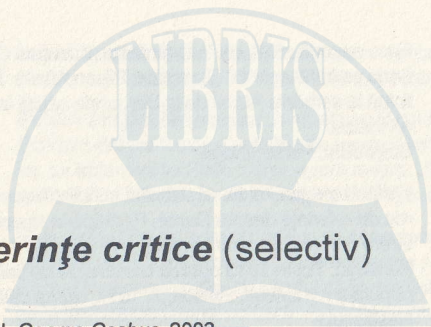
Opera lui

George Coșbuc

Cluj-Napoca, 2016

Referințe critice (selectiv)

- Andrei BODIU, *George Coșbuc*, 2003
G. CĂLINESCU, *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, 1982
Pompiliu CONSTASNTINESCU, *Scrieri*, vol. 3, 1969
C. DOBROGEANU-GHEREA, *Studii critice*, 1971
V. FANACHE, *Eseuri despre vârstele poeziei*, 1990
Adrian FOCHI, *G. Coșbuc și creația populară*, 1971
Eugen LOVINESCU, *Istoria literaturii române contemporane*, 1973
Nicolae MANOLESCU, „Poezia lui G. Coșbuc”, în „Steaua”, nr. 1/1978
Dumitru MICU, *George Coșbuc*, 1966
Ion NEGOIȚESCU, *Istoria literaturii române*, 1991
Mircea SCARLAT, *Istoria poeziei românești*, vol. II, 1984
Gavril SCRIDON, *Ecouri literare universale în poezia lui G. Coșbuc*, 1969
Vladimir STREINU, *Clasicii noștri*, 1969
Octav ȘULUȚIU, *Introducere în poezia lui G. Coșbuc*, 1970
Mircea TOMUȘ, *Prefața la „Cântece de vitejie”*, 1966
Lucian VALEA, *Coșbuc. În căutarea universului liric*, 1980
D. VATAMANIUC, *G. Coșbuc. O privire asupra operei literare*, 1967

Cuprins

Un clișeu durabil	5
Coșbuc în critica literară.....	8
Mitologia și feericul	31
Codul eroticii.....	56
Peisajul ideal	92
Spectacolul vieții	108
Eroicul, poezia patriotică și socială	127
Poezia ocazională.....	147
Publicistica.....	159
Prefețe la ediția Coșbuc, <i>Opere</i>	169
Volumul I – Balade și idile	169
Volumul II – Fire de tort.....	182
Volumul III – Ziarul unui pierde-vară. Cântece de vitejie	197
Volumul IV – Scrieri în proză	204
Volumul V – Publicistică	219
Cronologie	229
Referințe critice (selectiv).....	234

Notă asupra ediției

Volumul de față reproduce cartea apărută, cu acest titlu, la Editura Casa Cărții de Știință, în 2004. Ea era, la rândul ei, reeditarea revizuită și adăugită a eseului *Poezia lui George Coșbuc*, apărut la Editura Dacia, în 1976. Mircea Iorgulescu remarca: „Petru Poantă este autorul unui excepțional «eseu monografic» despre poezia lui George Coșbuc, scoasă cu temeritate din muzeul și din prejudecata istoriei literare și adusă, printr-o valorificare critică inteligentă și profundă, în zona sensibilității estetice actuale” (*Scriitori tineri contemporani*, 1978). Cartea a mai avut o ediție cu titlul *George Coșbuc, poetul* (Editura Demiurg, 1994).

Am adăugat, la final, prefețele ediției George Coșbuc, *Opere*, apărută în îngrijirea sa (primele cinci volume) la Biblioteca Județeană „George Coșbuc” Bistrița-Năsăud: vol. I: *Balade și idile* – precedat de o succintă Cronologie, 2009; vol. II: *Fire de tort*, 2010; vol. III: *Ziarul unui pierde-vară și Cântece de vitejie*, 2010; vol. IV: *Scrieri în proză*, 2011; vol. V: *Publicistică*, 2013.

Încă de la ediția George Coșbuc, *Poezii*, Dacia, 1979, fragmente din studiul lui Petru Poantă despre Coșbuc au apărut ca prefețe sau postfețe la diverse reeditări ale operei coșbuciene.

Irina Petraș

Un clișeu durabil

În martie 1900, George Coșbuc este primit în Academia Română ca membru corespondent, urmând ca după 16 ani să devină membru titular. În anul 1900, poetul avea 34 de ani. Publicase *Balade și idile* (1893), *Fire de tort* (1896), *Versuri și proză* (1897) și cele două cărți conjuncturale de proză *Povestea unei coroane de oțel și Războiul nostru pentru neatârnare, povestit pe înțelesul tuturor* (ambele în 1899), precum și traducerile *Aeneis*, de P. Vergilius Maro (1896), *Mazeppa*, de Byron (1896) și *Antologie sanscrită* (1897). Era în plină glorie literară, probabil cel mai citit poet al vremii și, din această situație privilegiată, unul dintre principalii contestatari ai poeziei noi (simboliste) care își începuse aventura în grupările lui Al. Macedonski și O. Densusianu. Primirea în Academie însemna consacrarea unei opere, valoroasă în sine, dar și recunoașterea unui anume tradiționalism în aparență rezistent la spiritul înnoitor al vremii. Mai este însă ceva, de natură să modifice în posteritate imaginea scriitorului: în mediul academic, Coșbuc trebuie să fi fost receptat corect, drept un om „învățat”, în sensul că erudit, și, mai ales, drept un scriitor profesionist. Mulți contemporani ai săi au lăsat mărturie despre cul-

tura sa solidă și îndeosebi despre o foarte activă curiozitate intelectuală. Doar Titu Maiorescu fusese nedrept, producând cu o singură frază un clișeu durabil în receptarea ulterioară a poetului: „Coșbuc are prea puțină cultură generală, nu cunoaște destul nici istoria veche, nici societatea modernă, și cetirea pe apucate a traducerilor germane din limbi asiatice nu-i poate împlini lacuna”. Deși i-a lipsit studiul sistematic și riguros, de tip academic, Coșbuc e în realitate bine inițiat în literatura clasică (latină și greacă), dar și în cea germană și română. Are apoi o pasiune de savant pentru cultura tradițională, în special pentru mitologie, precum și pentru problemele de limbă. E interesat de „psihologia popoarelor”, o disciplină nouă în epocă, producând el însuși niște ingenioase comentarii asupra mentalităților poporului român prin intermediul unor proverbe ori al diverselor sărbători, obiceiuri și superstiții. S-a întâmplat, însă, un fenomen curios: formația intelectuală a lui Coșbuc a fost confundată cu temele dominante ale poeziei și publicisticii sale (țărâna, satul, cultura tradițională), iar ideologia sa literară, redusă la ideologia sămănătorismului și poporanismului. În timp, confuzia s-a radicalizat sub presiunea diferitelor contexte ideologice, ideologia comunistă agreând, bunăoară, exclusiv imaginea lui Coșbuc ca „poet al țărănimii”, pe când aceeași imagine îl face antipatic modernismului. Opera a fost, astfel, mereu valorizată inadecvat, căci atribuită unui autor cu „prea puțină cultură generală”, deci unui soi de autodidact format într-un orizont preponderent folcloric. În consecință, s-a voalat treptat și figura academicianului, în cele din urmă Călinescu substituind ironic un chip aproape decrepit: „îmbătrâni înainte de vreme, fiind la 50 de ani un om uscat, ca un țăran istovit de legarea snopilor,

cu barba împuținată și căruntă”. Cartea de față nu-și propune o reabilitare a academicianului Coșbuc, ci a scriitorului cultivat și profesionist a cărui operă a avut un extraordinar impact asupra contemporanilor săi. L-au prețuit spirite subtile precum I.L. Caragiale, Spiru Haret și Paul Zarifopol. Era adaptat civilizației urbane, deși, cu ținuta sa ușor rigidă și melancolică de autentic central-european, făcea în București figura unui personaj puțin desuet, dacă nu chiar a unui provincial. Ironic, s-a complăcut, însă, într-o asemenea postură. Aproape insensibil la scandalurile de presă în care a fost implicat, pentru acuzația de plagiat îndeosebi, și-a gospodărit cu modestie gloria publică, dar și cauționând cu ea idealismul său social și cultural de descendență iluministă. Ideologic, ardeleanul Coșbuc trăia mai curând în orizontul Școlii Ardelene, astfel că mercenariatul lui intelectual de culturalizare a satelor nu era deloc un mijloc de parvenire, ci consecința unei consistente reverii idealiste. Poetul nu avea, în fond, nostalgia arhaicului. Credea în ideea de modernizare a satului, însă și în aceea a conservării identității culturale a acestuia.

Coșbuc în critica literară

George Coșbuc este, poate, cel mai dificil poet român. Și mă gândesc la o dificultate de un tip aparte, care nu se referă la puterea noastră de a-l înțelege și de a-l simți, ci la lipsa unor criterii ferme prin care să-i evaluăm originalitatea. În foarte abundentele comentarii asupra operei sale nu există, în esență, decât două puncte de vedere diferențiate, din care se trag apoi, eclectic, celelalte multe interpretări. Polii aceștia îi reprezintă C. Dobrogeanu-Gherea și Vladimir Streinu. Avem de-a face, pe de o parte, cu o perspectivă socio-logică iar pe de alta, cu una strict estetică, cu deschidere chiar spre estetism. Dincolo de metodologiile celor doi critici, important rămâne altceva, anume punctul lor de tangență, parțial, evident, dar revelator tocmai pentru diferențele dintre ei. Mă refer atât la chestiunea *autohtonismului*, cât și la aceea a *clasicismului*. Le voi trata separat la fiecare dintre cei doi critici. Înainte de asta, încă o precizare: surprinde în cercetarea operei lui Coșbuc faptul că în descendența opiniei lui Vladimir Streinu nu îl vom găsi decât pe Mircea Zăciu, dar și aportul lui având mai degrabă valoarea unei adeziuni la comentariul lui Streinu. Într-un articol despre Octav Șuluțiu, *Coșbucieni*, publicat în

Colaje (Editura Dacia, 1972), ridicându-se pe drept cuvânt împotriva prejudecăților și a „etichetelor convenționale” care l-au transformat pe poet într-un „săr-bătorit” de ocazie, scrie: „Un singur critic român a intuit *urbanismul* poetului (Vladimir Streinu). Coșbuc, asemenea lui Virgil, a fost un *citadin*. Bucolicul, idila sunt fenomene de rafinare a sensibilității, de saturație citadină, de *refugiu* (deci de blazare în fond) în orice caz de stilizare a unei realități rurale văzută exterior, ex-centric. [...] Un rafinat, un alexandrin. Dar rafinamentul lui nu e *oboseală*, ci energie a sintezei, căutare de forme stilizate, noi (precum la Țuculescu), transfigurarea folclorului se face în direcția prelucrării motivului până la forme pure. Poezia lui nu e decât o incantație perfect cizelată metric iar motivul se subțiază, se laminează, căpătând reflexe de aur vechi” (pag. 40). La aceste probleme voi mai reveni.

Studiul lui Gherea despre Coșbuc este foarte temeinic, unul dintre cele mai bune ale criticului. El continuă să fie până în prezent un fel de decalog al coșbucianismului, într-atât de mult i-a preluat posteritatea „prejudecățile”. Și cea dintâi dintre acestea vizează însăși esența problemei: este vorba despre „țărănismul” poetului, căruia criticul nu îi conferă o nuanță peiorativă, ci una restrictivă. În sens tainean, „țărănismul” constituie facultatea dominantă a lui Coșbuc, dictată de geniul rasei sale. De acum, se va strecura eroarea în interpretarea gheristă. El restrânge sfera *mediului*; transformă autohtonismul, respectiv specificul național, în provincialism. „Țărănismul” lui Coșbuc, spune criticul, este unul de tip transilvan, năsăudean: „Creațiunea lui Coșbuc exprimă gândiri, sentimente, pasiuni, exprimă o viață întreagă străină nouă, orășenilor; Coșbuc e un poet țăran care redă viața țără-